

Czy jestem gotowy do bycia przedsiębiorcą? Cechy człowieka przedsiębiorczego

Marek Makowiec
Andrzej Peć
Konrad Szczukiewicz
Małgorzata Krzeszowska

Scenariusz lekcji

Poradnik metodyczny do programu nauczania podstaw przedsiębiorczości dla III etapu edukacyjnego

opracowany w ramach projektu:

„Tworzenie zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Redakcja merytoryczna: Marcin Pełka
Redakcja językowa i korekta: Eduexpert sp. z o.o.
Projekt graficzny i projekt okładki: Eduexpert sp. z o.o.
Redakcja techniczna i skład: Eduexpert sp. z o.o.

Weryfikacja i odbiór niniejszej publikacji: Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

w ramach projektu: *Weryfikacja i odbiór zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w zakresie rozwoju umiejętności uniwersalnych dzieci i uczniów oraz kompetencji kluczowych niezbędnych do poruszania się na rynku pracy*

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

Warszawa 2022

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl

Poziom edukacyjny

III etap edukacyjny (liceum/technikum)

Tytuł zajęć/lekcji

Czy jestem gotowy do bycia przedsiębiorcą? Cechy człowieka przedsiębiorczego.

Klasa/czas trwania zajęć

klasa III/ 45 minut

Cele ogólne

(W nawiasach podano odniesienia do zapisów podstawy programowej)

- Rozumienie funkcjonowania rynku pracy, zasad aktywnego poszukiwania pracy, przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej, poznanie praw oraz obowiązków pracownika i pracodawcy (I.8).
- Stosowanie w praktyce kluczowych pojęć związanych z przedsiębiorczością (II.2). Uświadomienie potrzeby rozwijania swoich kompetencji oraz przydatności doświadczenia zawodowego w kontekście osoby chcącej założyć działalność gospodarczą/spółkę.

Cele operacyjne

- rozumie pojęcia: menedżer, kierownik, biznesmen, lider, przedsiębiorca, firma, spółka, działalność gospodarcza, innowacyjność (II.2);
- podnosi swoje kompetencje osobiste i społeczne niezbędne na rynku pracy oraz wzmacnia motywację do pracy (II.6);
- przygotowuje się do prowadzenia własnej działalności gospodarczej (II.11);
- efektywnie uczestniczy w pracy zespołowej z wykorzystaniem umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej oraz wdrażanie zasad skutecznego przywództwa w organizacji (II.12);
- rozpoznaje działania etyczne i nieetyczne w życiu gospodarczym oraz przejawów społecznej odpowiedzialności (II.13).

Kształtowane kompetencje kluczowe

- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie pracy zespołowej.

Metody i techniki nauczania

- dyskusja w grupach;
- dyskusja plenarna;
- metoda kuli śnieżnej;
- wykład;
- rozmowa nauczająca.

Formy zajęć

- praca indywidualna;
- praca w grupach/praca w podpokojach (praca zdalna);
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne

Materiał w zasobach internetu (materiał *Jak zostać przedsiębiorczym człowiekiem?*; dostęp 7.02.2023), kartki papieru, przybory piśmiennicze, interaktywne pytania w aplikacji internetowej, flipchart z kartkami papieru, smartfony, kwestionariusz testu, komputer i prezentacja (podczas pracy zdalnej). W przypadku pracy zdalnej – podpokoje, wirtualna tablica (ZOOM, MS Teams, Google Meet).

Faza przygotowawcza

Nauczyciel prosi uczniów przed zajęciami, by zidentyfikowali w internecie lub wycieli z gazet ogłoszenia o pracę, na których pojawiają się opisy i charakterystyka niezbędnych predyspozycji, doświadczenia i kwalifikacji kandydatów do pracy na konkretny wolny wakat. Dodatkowo uczniowie mają zapoznać się z materiałem pt.: *Jak zostać przedsiębiorczym człowiekiem?* z zasobów Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej (ZPE).

Opis przebiegu zajęć/lekcji

Faza wprowadzająca

1. Zajęcia nauczyciel rozpoczyna od aspektów organizacyjnych, wskazuje jej temat, omawia cele lekcji i opisuje, jaki będzie jej przebieg.
2. W kontekście przygotowanych przez uczniów ogłoszeń nauczyciel pyta, czy można wskazać na podobieństwa pomiędzy pracą kierownika/dyrektora a pracą przedsiębiorcy.

Faza realizacyjna

1. Uczniowie wypowiadają się na temat tego, co wiedzą o prowadzeniu działalności gospodarczej i prowadzeniu przedsiębiorstwa. Mogą przy tym nawiązać do doświadczeń swoich rodziców. W razie potrzeby nauczyciel uzupełnia ich wypowiedzi.
2. Uczniowie w parach tworzą definicję pojęcia „przedsiębiorca”, a następnie łączą się w czwórki, potem w ósemki, pracujące nad tym samym zadaniem. Na koniec wspólnie ustalają jedną definicję i zapisują ją na flipcharcie, a w przypadku pracy zdalnej – na wirtualnej tablicy.
3. Uczniowie wspólnie wypracowują katalog cech osoby przedsiębiorczej, które umieszczają wokół zapisanej wcześniej definicji.
4. Nauczyciel rozwija wątek definicyjny i opisuje różnice pomiędzy pojęciami: menedżer, kierownik, biznesmen, lider, przedsiębiorca, firma, spółka, działalność gospodarcza, innowacyjność.

Definicje w oparciu o Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju: **Menedżer** – specjalista, osoba zajmująca się procesem zarządzania: „planuje”, „organizuje”, „kieruje/motywuje” i „kontroluje” w swojej firmie. **Kierownik** – osoba formalnie postawiona na czele danej jednostki organizacyjnej, która realizuje wyznaczone

cele za pomocą podległych jej (tzn. przypisanych do danej komórki organizacyjnej) pracowników, których odpowiednio motywuje. **Biznesmen** – osoba dysponująca kapitałem, który lokuje w działalność gospodarczą w celu pomnożenia go. **Lider** (nieformalny przywódca). Pojęcie to znajduje zastosowanie w odniesieniu do osób, które potrafią oddziaływać na zachowanie innych bez potrzeby uciekania się do użycia siły. **Przedsiębiorca** – jest osobą fizyczną/osobą prawną lub jednostką organizacyjną niebędącą osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. **Firma** – nazwa, pod którą przedsiębiorca prowadzi działalność gospodarczą lub zawodową. **Spółka** – rodzaj działalności osób fizycznych lub prawnych oparty na umowie albo statucie, a mający zazwyczaj na celu prowadzenie działalności gospodarczej. **Działalność gospodarcza** (nie jest spółką) – forma aktywności przedsiębiorców działających na rynku. **Innowacyjność** – jest to wdrożenie w praktyce gospodarczej nowego albo znacząco udoskonalonego produktu, usługi lub procesu, w tym także wdrożenie nowej metody marketingowej lub organizacyjnej redefiniującej sposób pracy lub relacje przedsiębiorstwa z otoczeniem. Nowe rozwiązanie nie jest innowacją, dopóki nie ma ono praktycznego zastosowania. Innowacja może mieć charakter techniczny, marketingowy, organizacyjny lub procesowy. Podczas lekcji zdalnej nauczyciel może się posłużyć prezentacją, na której będą znajdowały się powyższe wyjaśnienia terminów.

5. Uczniowie korzystają z własnych smartfonów, zaś nauczyciel korzysta z komputera z dostępem do internetu (wcześniej stworzył quiz np. w programie Mentimeter (opcjonalnie Kahoot!), w którym przygotował dla uczniów dwa pytania (proponowane): 1. „Wskaż z wylistowanych poniżej – pożądaną cechę przedsiębiorcy” (jedną poprawną odpowiedź z kilku wylistowanych), 2. „Wybierz spośród opisanych antycechę przedsiębiorcy” (jedną poprawną odpowiedź z kilku wylistowanych).
6. Uczniowie po zalogowaniu się na wskazanej stronie – podają wygenerowany kod i odpowiadają na pytania. Po zakończeniu osoba, która najszybciej odpowiedziała, może zostać nagrodzona zgodnie z przedmiotowymi zasadami oceniania.
7. Uczniowie dzielą się na dwa zespoły. Jeden z zespołów otrzymuje zadanie wskazania pozytywnych cech przedsiębiorcy, a drugi – wylistowanie antycech – które dyskwalifikują osobę z bycia przedsiębiorcą (korzystają z zapisów na flipcharcie i z treści quizu). Podczas lekcji zdalnej uczniowie pracują w podpokojach.
8. Na podsumowanie prac w grupach odbywa się dyskusja plenarna (w pracy zdalnej – na forum). Uczniowie wypowiadają się na temat tego, które cechy przedsiębiorcy – ich zdaniem – mogą decydować o jego sukcesie, a które będą mu przeszkadzać. Nauczyciel może podsunąć nowe wątki i aspekty dotyczące zarówno pozytywnych, jak i negatywnych cech przedsiębiorcy i zapytać uczniów o ich osobisty stosunek do omawianych aspektów. Na końcu wybrana osoba podsumowuje omawiane treści.
9. Nauczyciel przekazuje każdemu uczniowi skserowany dla każdego test do uzupełnienia. Jest to test zatytułowany: „Czy posiadasz predyspozycje do poprowadzenia własnego biznesu” (Tyson, Schell 1999: 17–19). W przypadku pracy zdalnej test jest przygotowany w chmurze.

Faza podsumowująca

1. Ewaluacja lekcji – uczniowie wykorzystują technikę niedokończonych zdań – spośród podanych zdań wybierają jedno i na paskach papieru uzupełniają je zgodnie ze swoim odczuciem:
 - Podczas dzisiejszej lekcji dowiedziałem się, że...
 - Najciekawsze dla mnie było...
 - Lekcja skłoniła mnie do refleksji na temat...

Nauczyciel prowadzi arkusz obserwacji lekcji pod względem spełniania celów. Przekazują paski papieru nauczycielowi, by mógł dokonać ewaluacji zajęć.

Praca domowa

Uczniowie uzupełniają test, który staje się przyczynkiem do podsumowującej dyskusji nt. cech i predyspozycji, jakie powinien posiadać przedsiębiorca.

Komentarz metodyczny

Lekcja realizuje cele zawarte w podstawie programowej (odwołania zapisane w celach szczegółowych) i nawiązuje do propozycji organizacji, planowania i metod pracy z opisanych w programie *Przedsiębiorczość – inkubator sukcesu* Agnieszki Mikiny. W fazie przygotowawczej lekcji wykorzystuje materiał zamieszczony na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej *Jak zostać przedsiębiorczym człowiekiem?*, z którym uczniowie przed jej organizacją zapoznają się samodzielnie, zatem kształcone są umiejętności w obrębie kompetencji osobistych, społecznych i w zakresie uczenia się. W fazie realizacyjnej nauczyciel stwarza możliwość przygotowania się do dyskusji każdemu uczniowi, zwłaszcza temu, który ma trudności w czytaniu i potrzebuje więcej czasu na zapoznanie się z materiałem. Wykorzystanie środowiska internetu sprzyja podkreśleniu interdyscyplinarności w nauczaniu podstaw przedsiębiorczości (wykorzystanie informatyki). Nauczyciel może skorzystać z różnych rozwiązań – dla stworzenia pytań testowych (quizu), np.: Mentimeter – darmowa aplikacja do tworzenia ankiet i quizów oraz chmury słów, kształtując tym samym kompetencje cyfrowe uczniów. Nauczyciel monitoruje i nadzoruje w sposób ciągły przebieg dyskusji i postępy w pracach zespołów, dbając, by wszyscy uczniowie byli zaangażowani i wewnętrznie zmotywowani, a uczniom ze SPE udziela pomocy w zakresie formułowania i nazywania cech. Poruszana podczas lekcji tematyka dotyczy ludzi przedsiębiorczych, dlatego głównymi kształtowanymi kompetencjami będą te w zakresie przedsiębiorczości. Wszechstronne kształtowanie różnych kompetencji umożliwia holistyczny rozwój ucznia, a poruszany temat jest przydatny z punktu widzenia rynku pracy – uczniowie są zachęceni do refleksji nad własnymi cechami charakteru.

Nauczyciel w sposób ciągły monitoruje przebieg pracy w zespołach, zwracając uwagę na uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Nauczyciel dostosowuje metody i formy pracy dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE), co sprzyja aktywizacji uczniów. Taki sposób realizacji zajęć pozwala również uwzględnić potrzeby uczniów ze SPE:

- **Metoda kuli śnieżnej** umożliwia przedstawienie propozycji przez wszystkich uczniów oraz uczy dogadywania się, uzgadniania wspólnego stanowiska. Poza tym uczniowie z zaburzeniami zachowania mogą zapisywać na kartkach pomysły

pozostałych uczniów i porządkować je, co pozwoli im rozładować napięcie, a także skupić się na zadaniu.

- **Dyskusja w grupach i dyskusja plenarna** – przed rozpoczęciem pracy tą metodą nauczyciel może zwrócić szczególną uwagę na zasady jej prowadzenia (nieprzerywanie wypowiedzi innych, szacunek dla cudzych poglądów itp.), aby także uczniowie ze SPE czuli się bezpiecznie podczas debaty. Należy pamiętać o tym, żeby osobom, które mają problem z wystąpieniami publicznymi, dać możliwość przedstawienia swojego stanowiska w formie pisemnej lub nagrania. W ten sposób będą mogły dopracować swoje wystąpienie poza zajęciami.
- **Wykład** służy do słownego przekazania określonych treści kształcenia w postaci ciągłej, w przystępnej formie, w porządku chronologicznym i logicznym, co może umożliwić uczniom z SPE poczuć się bezpiecznie. Nauczyciel przed rozpoczęciem wykładu powinien poprosić uczniów, szczególnie ze SPE, o tworzenie notatek, dzięki którym będą mogli lepiej przyswoić materiał. Powinni też zapisywać swoje pytania, które zadadzą na zakończenie wykładu, a które pomogą im wyjaśnić treści, których nie zrozumieli.
- **Rozmowa nauczająca** jest szczególnie istotna dla uczniów z deficytem uwagi i problemami z koncentracją. Polega bowiem na dialogu nauczyciela z uczniami, w trakcie którego nauczyciel zadaje pytania, a uczniowie udzielają na nie odpowiedzi. Nauczyciel w jej trakcie wspiera i nakierowuje uczniów, a także monitoruje ich postępy, co ułatwia im zrozumienie materiału.

Nauczyciel powinien także zadbać o właściwą atmosferę pracy w grupach – atmosferę wsparcia sprzyjającą pokonywaniu nieśmiałości i wspólnego dochodzenia do wiedzy; sprawdzanie zrozumienia poleceń kierowanych do klasy; udzielanie dodatkowych wyjaśnień. Faza podsumowująca lekcji sprzyja kształtowaniu kompetencji osobistych, społecznych i w zakresie uczenia się poprzez budzenie refleksji uczniów. Zadanie domowe z kolei kształtuje inteligencję intrapersonalną, czyli refleksyjną (Gardner – teorie inteligencji wielorakiej), skłaniając do przyjrzenia się sobie i swoim cechom. Wyniki testu powinny być omówione podczas kolejnej lekcji.

Lekcja może być realizowana online za pomocą narzędzi, które umożliwiają podział klasy na grupy (pokoje). Do takich narzędzi należą m.in. Microsoft Teams czy Zoom. W przypadku realizowania tym sposobem treści lekcji uczniowie pracując w grupach, kiedy chcą się skonsultować z nauczycielem, powinni mieć możliwość zrobienia tego np. za pomocą czatu. Ponadto nauczyciel powinien wchodzić do poszczególnych grup, aby monitorować pracę i odpowiadać na ewentualne pytania.

W przypadku lekcji stacjonarnej nauczyciel może uzgodnić z uczniami sposób komunikacji podczas prac w grupach. Przykładowo może to być podniesienie ręki przez członka grupy. Wówczas nauczyciel podchodzi do danej grupy, aby odpowiedzieć na pytania. Ponadto, tak samo jak przypadku pracy zdalnej, nauczyciel powinien na bieżąco monitorować pracę przechodząc od grupy do grupy.

Marek Makowiec – pracownik naukowo-badawczy, adiunkt w Katedrze Zachowań Organizacyjnych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Dorobek naukowy to ponad 100 artykułów i monografii naukowych w tematyce zarządzania, przedsiębiorczości i start-upów, elastycznego zatrudnienia, komercjalizacji badań naukowych oraz grywalizacji. Nagrodzony przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej w 43 edycji ogólnopolskiego konkursu poprawy warunków pracy w 2015 r. przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy za rozprawę doktorską pt.: „Metodyka humanizowania telepracy”. Brał udział w uruchomieniu i rozwinięciu blisko 300 innowacyjnych przedsięwzięć biznesowych i startupów. Uruchomił pierwsze w Polsce „Laboratorium Grywalizacyjne”, w którym prowadzone są badania nad zastosowaniem grywalizacji w projektach edukacyjnych i biznesowych.

Andrzej Peć – pedagog, regionalista, trener, ekspert w firmach technologicznych z zakresu edukacji, projektant gier edukacyjnych. Autor i współautor materiałów metodycznych i dydaktycznych (w tym programów nauczania), publikacji naukowych oraz popularnonaukowych. Członek zespołu nominowanego do World Summit Award 2007 za najlepszy projekt e-learningowy w Polsce. Doświadczony szkoleniowiec, uczestnik wielu konferencji naukowych i popularnonaukowych jako prelegent, realizator projektów edukacyjnych i kulturowych. Trener w projekcie „Akademia kreatywności – pomysł, potencjał, przedsiębiorca” na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie skierowanym do uczniów szkół średnich oraz młodych przedsiębiorców.

Konrad Szczukiewicz – absolwent ekonomii na Uniwersytecie Sorbony w Paryżu oraz studiów MBA (Master of Business Administration) w Paryskiej Szkole Biznesowej. Pracował w międzynarodowych korporacjach we Francji, Belgii oraz Stanach Zjednoczonych Ameryki. Współzałożyciel startupu z branży retail bazującego na uczeniu maszynowym. Konsultant współpracujący ze startupami oraz prowadzący szkolenia z przedsiębiorczości. Doradca biznesowy, doktorant Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie zajmujący się tematyką startupów.

Małgorzata Krzeszowska – nauczyciel dyplomowany w liceum i szkole podstawowej, absolwentka historii i teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, doktorantka w Instytucie Ekonomii i Finansów Uniwersytetu Rzeszowskiego. Posiada ponadto kwalifikacje do nauczania wiedzy o społeczeństwie, podstaw przedsiębiorczości i informatyki. Pracowała także w Państwowej Wyższej Szkole Wschodnioeuropejskiej w Przemyślu. Jest trenerem edukacji finansowej w ramach projektu „Żyj finansowo” Stowarzyszenia Krzewienia Edukacji Finansowej. Ma na swoim koncie podwójny tytuł najlepszego nauczyciela podstaw przedsiębiorczości w województwie podkarpackim przyznany przez prezesa Narodowego Banku Polskiego (2017) – zarówno dla szkół ponadgimnazjalnych, jak i – wówczas – gimnazjalnych. Jest opiekunem dydaktycznym kilkunastu laureatów i finalistów olimpiad z przedmiotów podstawy przedsiębiorczości i wiedzy o społeczeństwie.